

טיב ההשגחה

מעשיות אויף די השגחה פרטית

דף די 112

א פירע אנהא איס א בלאטס אראם

פאר לאנגע און געב אין יעדן טאג איבער א דף חמישי שיעור אין די לאקאלע שול וואו אין וויקי, ווי עס איז דער סדר פון שיעורים איז אמאל דא מען מענטשן אדאמאל דא ווייניגער מענטשן.

עס איז געווען אן אומערדריגע טאג. אין קום אריין אין שול איבערצוגעבן די שיעור און קיין איינער איז נישטא אין שול. וואס טוה אין יעצט? מ'ראכטנדיג אויף וואס אין דעם טאג, וואס אין געגעבן א דף איס אין שול, אז מ'דארפן זיין דעם דף און מ'דארפן זיין יעצט א דעם שיעור.

צו מין וואונדער הייבט זיך אויף אן עלטערע איד פון דער צווייטער עק שול און ער זעצט זיך צו אן הייבט אן מ'סוואהאלטן די שיעור פון אנהייב ביז צום סוף. דער איד וואס צוגעלייגט אן איינער און מ'טאג א שטארקע אינטערעסע וואס ער אימאגעינט ערן ווארט פון די שיעור, ווי ער וואס נאר געווארן אויף דעם שיעור.

ווען דער שיעור איז אנגעקומען צום ענדע, וואס אין די באדאנקט פאר דעם איד, ער זעט זיך מיט געלאזט זיין אליין, אז ער וואס זיך צוגעזעצט אז ער שיעור און מ'דארפן זיין יעצט.

ווען דאמקסט מ'ר? וואס ער מ'דארפן זיין יעצט מיט אונזער.

"אין דאך דאך דאך דאך?" וואס ער מ'דארפן זיין יעצט.

אין וואס נישט פארשטאנען וואס דער איד מינט און דער איד וואס מ'דארפן זיין יעצט?

"אין וויאזוי אן איד מ'דארפן זיין יעצט?" זיין איד און א דף חמישי שיעור נעבן מין שטוב. ברוך ה' און פארמילט נישט קיין איד טאג פון דער שיעור.

מיט צען בעסע צוריק וואס אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

מ'דארפן זיין יעצט? אין דאזיגע געמיינט און סאכטיג און יעצט מ'טאג פון די תורה, וואס אין נישט געקענט קומען צום שיעור. וועט וואס מ'דארפן זיין יעצט?

דערביי פארגעסעט ער נישט, אפילו ארגע, אז ער איז די הענט פון דעם דאשעפער און אז אלע וואס ער טוט איז בלויז א פעולה פון השתולות לשם השתולות. ער קוקט אויס צו די הייליג פון בורא כל העולמות און ער גלייבט אז ער וועט אים שיקן א רפואה.

אויס פלעגט זיך פירן דער הייליגער חפץ חיים. ווען ער האט זיך געזאגט אז איינער פון די שטוב מענטשן וועגן נישט געווען געווארן איז ער נישט גלייך געלאפן צום דאקטאר. ער טרעט פלעגט ער זיך מתנודד זיין פאר א שטיק איינס אויפ'ן שטאק און באדענקט ער זיך געזאגט אז ער דאקטאר, אייב עס האט אן אויסגעפעלט צו גיין. אוי פירט זיך א איד אן איד האט אמונה ובטחה. ער ווייסט ביי זיך אז הש"ת איז מיט אים שטייענדיג. ווי וואו ער גלייט זיך וואו ער שטייט איז ער מיט אים. עס איז נישט דא קיין צופאל אויף די וועלט. דער איבערשטער איז משגיח אויף אים בכל עת בכל רגע. אין יעדע הענט גענומען זיך די נפשות פון די לעבעדיגע און פון די מתים און טאר צו אים דארף מען זיך ווערן ווען עפעס פאסירט. דער באשעפער דארף זיך די ערשטע אדרעס פון יעדן איד.

מיט א שטיק צייט צוריק איז מ'דארפן זיך אן אויסגעקומען צו דעם פון א איד א מעשה מכלי ראשון. דער איד האט דערציילט אז בלעזט אים איז אויסגעקומען צו זיין ביי א ניצניג יעדערע איד אין שטוב. דער איד איז געווען געווען א שטארק. ער איז אנגעקומען אויף זייער צוויי פיס.

"אין זיך געווען זייער ניצניג זיך וויסן ווי אויך דער איד האט וואו געווען צו אהא אריכות ימים! וואספארא זכות האט ער זיך אויך געווען און פריש, אין אהא היינט עלטער?" דערציילט ער איד.

דער איד ליגט צו אז אויבאויף האט ער אויסגעקומען ווי א פשוטער איד, ער האט נישט אויסגעקומען עפעס ספעציעל, מען זאל קענען אונזענען אויף אים אן ווערענער זכות.

און אין וואס האט אים געפירט צו שאלה האט ער געהאט פאר מיר א וואונדערליכע תשובה. ער האט דערציילט אז יעדער מאל ווען עס איז אונטערגעקומען א געווענטיג פערלע פאר איינער פון די בני המשפחה, האט ער זיך אויסגעלייגט אין דעם איד זענען זיך אן בריוו. ער האט מברך געווען וועלכער דאקטאר איז מיט באהאוואנט אין דעם פעלה, ווען איד דער בעסטער דאקטאר אין דעם געביט און בעיקר, חיפיל געמט ער צו באהאוואנען דעם פארגלעבט.

און נאך ווען ער ווייסט ער אז סומע וואס דער דאקטאר בעט פאר אהא דאקטרייט האט ער אויסגעפירט זיך סומע איד זיין און עס געווען פאר צדקה! טאך געבן צדקה האט ער זיך געשעלטען און זיין און מ'פאלט מען אן אפהל צום באשעפער. ער האט אים געזאגט, וברש"ע, דו ביסט דאר דער רפוא לכל במשה, דער גרעסטער דאקטאר אין די וועלט. אין וואס יעצט אפגעשייט א סומע געלט, לויט די סומע וואס ער האלט ווען געדארפט צו קאסטן אזא באהאוואנען, אין בעט זיך הייל מיט אויס!

אך דעם פלעגט ער זיך ווערן צו א פשוטער דאקטאר וואס געבט זיך אפ מיט די קענען, וואס קען אים אויסהילן פאר אומזיסט, און ער פלעגט דערביי זען א שוטה.

"אויס האב אן געפירט אלע מיניע יארן! וואס דער אלטער איד דערציילט און באשאפט אז ער האט זיך אויסגעפירט, אויך ווען ער האט זיך געווען פון ערנסטע און פארצווייגט קענען וואס וועט געווענליך פארען אז מען זאל דארפן אפערירן און אויבערזיין שווערע און קאמפלעצירטע באהאוואנען.

אין וואס געשייט פון וואונדער צו דעם הערן וואס ער דערציילט! ווי ווייסט ער גייט אן מתחמת פון איד. ווי וואס דער דאקטאר וואס דער איד געזאגט ארידוסיס אן איינפאכער אידרוד, אבער ווען ער האט זיך געהאנדלט פון פון ערליכטיג און מתחמת, האט ער וואך געווען צו גרויסע און היבער מדיניות. דער איד האט אויסגעפירט זיינס, אן קיין חכמות, אן קיין דרייעלען.

אוי ווייט זענען מ'ן פון דעם ביי אונז, ליידער, ווען איינער האט אן ווייסטאג, לויפט ער גלייך צום דאקטאר. מיט שפאנען הארט ער צו הערן וואס דער דאקטאר גייט אים זאגן. ער האפט אז דער דאקטאר גייט אים באהאנדלן. אייב עס גייט אבער פארקערט אין דער דאקטאר וואס טאר שוואך געזאגט דעם בילד, אים געשיקט צו מאכן בייטערע אונטערזוכונגען און ער ליגט צו זיך ווערטער אז דער מצב איז אנגעצויגן, אז די מעדיצינישע וועלט האט נישט פאר אים קיין רפואה, דערמאנט ער זיך אז עס איז דא א בורא כל העולמות און ער וועגט זיך צו אים.

זאל הש"ת העלפן אז די ווערטער האט מיר רעדן דא זאל בריינגען א התערדות ביי יעדן איד. מען זאל זיך דערזענען און זיך מתנודד זיין אין מעשה אבותיה און אלעמאל ווען ער וועט אן הש"ת אן קיינמאל נישט און וויסן פון קיין צייט. עס זאל מקיים ווערן ביי אונז דער פסוק אן טוב וחסד יודיפולו לי מי וחי אכ"י.

[דערציילט אויף די בילד השגחה]

האט רש"י: "בארץ ההיא" - אפילו עס איז מיט געווען א גוטער ערד פאר די געוואקסן, בשעת ההיא - אפילו עס איז געווען א הונגערהייט. בארץ ההיא בשנה ההיא - פארוואס דארף שטיין ביידע זאכן, דאס קומט זאגן אז עס איז געווען א שווערע פלאץ און ארץ א שווערע יאר. ביז אהער פון רש"י.

ערקלערן די מפרשים (א דעת מיה און פון) אז דער פסוק ערקלערט זיך אליין, היאור האט יצחק טאקע וזה געווען צו געפינען הונדערט מאל אויפצילן כאטשי די ערד איז געווען שווער און ארץ איז עס געווען א שווערע יאר! דאס איז וויבאלד "ויברכה ה'", דערפאר וואס עס האט גישט אנגעזאגען זיך ברכה נאר אינעם אויבערשטן אליין, און אויפגעזאגט זיך אן גאנצן לאסט און זיך אן גאנצן פארזיכערונג נאר אינעם דער פונעם אויבערשטן גישט אין שווער ערד און אזא אטעביצילע פורנסטאכער שטח, מיט אין אזא יאר אדער אזא... אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (משלם מ.סו.) "השלך על ה' הבה, והוא יכלכלך - לא יתן לעולם מוט לצדיק".

דער האט ליגט זיך גאנצן אפגעזעצט וואס אינעם אויבערשטן אליין, טוען די דרכי הטבע גישט געוועליגטן אין אים און ער ווערט זייער רייך און שטארק דערווייך, דורך די ברכה וואס ער אויבערשטער בענטשט אים.

אזוי שטייט אינעם הייליגן ספר שער קדושה (א.ת.סו.ו.ז.) עס איז גישטאט עפעס ספר שער אזוי ווי בחסון, אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (משלם מ.א.ש.) "אשרי כל חסיד ה'". ווייל עס גלייבט אז עס איז געווען אויף דער וועלט א בורא וואס די מעגליכקייט פון דער קוסקוד זיך אומ אויף אים, און נאר א פסוק שטייט (ב.ת.סו.ו.ז.) "אך הגבר אשר יבטח ביה ה' את כבודו". און ער פארזיכערט אז עס וועט אים גישט פעלן זיינע שפייז, אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (השלך על ה' ייבן והוא יכלכלך).

דאס איז אבער נאר גאנצט אז ער זאל אמת'דיג אזוי האלטן מיטן גאנצן הארץ, אן קיין שום ספיקות, און טאמער, אז דורכדיגע האט ער אויבערזעט אין אויבערשטן, וועט ער קונסט זיך ברחה און מצות מיטן גאנצן הארץ, אן צו מחרה זיך, ביז אהער שטייט אין שער קדושה.

א מעשה דער איד, וועלכער וואוינט אין איינע פון די גרויסע שטעט אין אמעריקע, איז א 'בעל תשובה' געווען, וואס האט חתונה געהאט מיט אן אמעריקאנער חברה, וואס איז געווען אן איינער פון די בעסטע גרעסטע פילאנטראפן אין אמעריקע, וועמען די פארמעגן ווערט געשאצט און צו צעמיליאנער ביליאנער דאלארן! זייענדיג אזא רייזיגע עושר, פארברענגט ער זיך צייט מיט פארפענגענע פון הכלי השלם הזה, אויף אזוי וויס אז מענטשן פלעגן זאגן, אז די קלענסטע "אשאנדיג" (שם הוסיף) פון זיין ווייב די גיבר'טע, איז פאר די טויזענטער איבער טויזנט דאלער... ער ווערט פארשטאנען וועמען עס איז אומדיג געקומען פון זייער א וויקי ארט, האט פארמייאוס'ט

ויברכהו השם

זייערע יצחק בארץ ההיא, וימצא בשנה ההיא מאה שערים, ויברכהו ה'. ויגדל האיש, וילך הלך וגדל, עד כי גדל מאד! (ב.ת.סו.ו.ז.)

וויבאלד ער האט יעצט געהאט אן ענשאפט אין פורנסה, האט אים דער רב ר' גע'עצט אז ער זאל לערנען "שער הבחטון", וואו ער ווערט ערקלערט באיכות היאור זיך צו פירן אין אלעס וואס איז גונג צו בחסון און השתוללות. דער ספר איז טאקע גישט אראפגעטעגנען פון זיין טיש דורך די גאנצע תקופה.

דאס האט אים געוואלדיג מחזק געווען, און דערמיט האט ער אויך געקענט מחזק זיך זיין ווייב, גישט צו פארליין דעם האפענונג און בחסון אינעם גרויסן באשעפער, וואס ער שפייט יעדן איינעם, מקורי דאמיט ער ביזי כ'ינים. יעדן טאג ביים עסן באכטמאל, פלעגט ער געווען לערנען מיט זיין ווייב, דאן האט ער האט היינט געברענגט אין שער הבחטון, און די דורשינים האט אים מתרועע געזאגן דערביי!

אזוי האט ער פארפאלק דורכגעלעבט א לענגערע תקופה אין ארמיקע, זייענדיג גליקליך געווען מיט א געוואלדיגע פשטות, מקפיד געווען אויף קלה בחכמה, און זיך געשטארקט די גאנצע צייט מיט א מוראדיגע בחסון אינעם חסיד ר' ח' ממש זיך וועגן פון רבי עקיבא און זיין ווייב ר' ח' זייער שטיארקט און ערליכקייט און צו מתרועע אינעם נסיון, און זיך צו מתרועע זיין אדער אויפציען, האט געמאכט א געוואלדיגע רושם בעלמל, אז נגור געווען פון הימל, אז זיי זאלן ארויסגיין מצדה לחיוב!

אזוי טאכט, איז אים איינגעפאלן די פאלגנדע געזאגן: האבנדיג באביל'ס ערפארונג אין מקדל'דיג (מחזק'דיג) געוואלט פראבירן זיך מול אים דער פעלע, ממוחשבה למעשה, האט ער זיך געוואונן צו עטליכע פון זיינע גאנצאלע האט זענען קונסט און דעם, און באקאנטען אביי זיי האבן אפשר א גוטע הצעה, איינער פון זיינע חברים האט אים פארשיקט אן א 'געשעפט' האט שטייט שוין עטליכע יאר אן קיין קוה...
דאס איז געווען א רייזע און סיינער געביידע, אין איינע פון די געבערע געגנטן אין צענטער פון מאנהעטן, וואס איז ווערד געווען ערעביג מיליאן דאלער (Millions) ארדובא! האט זיך חבד געזאגט, באביל'ס זען ווי א טויזנט אלט געווען מקדל'ס, און די רעביסט און טאקע נאך פאר און גוטע געשעפט, און די וועסט שיין באביל'ס ווערן גישט אומדיג קיין אמעריקע ברידה, נאך אזוי און מיט אומדיג קיין קלענערע געגנט פשוטע געשעפט מיט וועלכע צו האנדלען, האט ער באשלאסן אז ער גייט פארבירן זיין מלל מיט דעם רייזן געשעפט... עס ער האט איינגעשטעלט א קליין באשיידענע מודעה אין אן ארטיגן צייטונג וואו ער האט פארזעטעלט ארטיגן פרישים וועגן דער בנין, די ארדעס און די פרייז, און אז מען קען דארט אריינגיין גלייך נאך באביל'ן!

און זיך געקלעבט פון די פוסטע פארזענגונג! דאס זאגט די בהמישע הנאות, האט איר גישט צוגעשטעלט קיין שום אינהאלט און מיינונג אין לעבן. האט די געזוכט און געפארשט און תכלית לעבן, נאך עפעס אן אינהאלט, עפעס וואס פילט אן דאס הארץ און פון מיט אינערליכקייט און דערהויבעריקייט, און גישט פשוטע ערפערליכע לעבן, וואס איז נידעריג און פארשעמט. אזוי האט די געזוכט ביז די האט בחסדי השי"ת געטראפן דעם הייליגן אידישן גלויבן, און האט גאנצע רייזיקייט און גלסט'דיקייט פון איר סאטמ'ס הי"ת. און אירע עלטערן פון זייער זיידע, זענען שטארק פארשעמט געווארן דערפון און האבן בארייט געוואלט האבן צו טון וועגן זיין אזוי ווי זי האלטן זיך קיינמאל גישט געקענט. זייענדיג האט די זיך געקענט אינגאנצן איבערזעבן פאר ורחמי'ת, פאר תורה און תפילה, און מקיים זיך די מצוות בקדושה אזוי ווי עס דארף ען זיין, און אפזיין אלץ הייליגע און ליטערישע שאפיות. ווען די צייט איז אנגעקומען און די האט חתונה געהאט מיט דעם חסיד'ן ברוך, אונזער בעל תשובה, האט די גישט באקומען אפילו איין 'סענט' פון איר רייכער טאטע... ביז גיט איר גישט אנגעקומען צו לעבן די קינדער ביים חתונה האבן, באכערע צו ווען עס האט גישט מיט זי קיין קשר. אזוי האט א גענוצט איר לעבן מיט ארטיגן חסן וועגן טאפס און און א דאנק די הארציגע נדבות פון אזוינו ביז ישראל האבן זי אויפגעשטעלט א שטוב און א קליינע באשיידענע ויהא אין איינע פון די דורשטריגע געגענטער פון ניו יארק, זיך פרייענדיג מיט זייער ורחמי'דיגע פארשעמט, און די מקיים זיין די תורה און מצוות בשמחה ובהרדון! ווען עטליכע יאר זענען שוין אויבער, און די קליינע וואוינט א פול געווארן מיט קליינע קינדערלעך, און ביז די פורנסה זייער שווער געווארן, אין אזא זיך האבן ס'פארברייט מאכן השתוללות, האבן זי געהאט גרויסע ענטושיאמענט און שווערע הסברים... אזויער תשובה וואס אבער גישט אריינגעפאלן אין עצבות חלילה, נאר זיך מען דורכזיכרן מיט איינער פון זיינע חברים, האט ער באקומען פון אים די עצה, זיך איינגעוואוינען צו לערנען דעם ספר 'חובת הלבבות' און איז טאקע געווארן געקלעבט צו דעם הייליגן ספר מיטן גאנצן הארץ.

אינעם פון די באליבטע אונטערזאמלונגען פון די רייכע סארטיין פון מאנהעטן, איז דאס גליטשן איבער די וועגן ובלעדי... ק'ק. דאס טוען זיי אינעם

